

BİLGİ ANALİZ

No:1, Eylül 2015

İŞİD ve Türkiye’de İŞİD Tartışmaları

Selim Vatandaş

İLKE Araştırmacısı

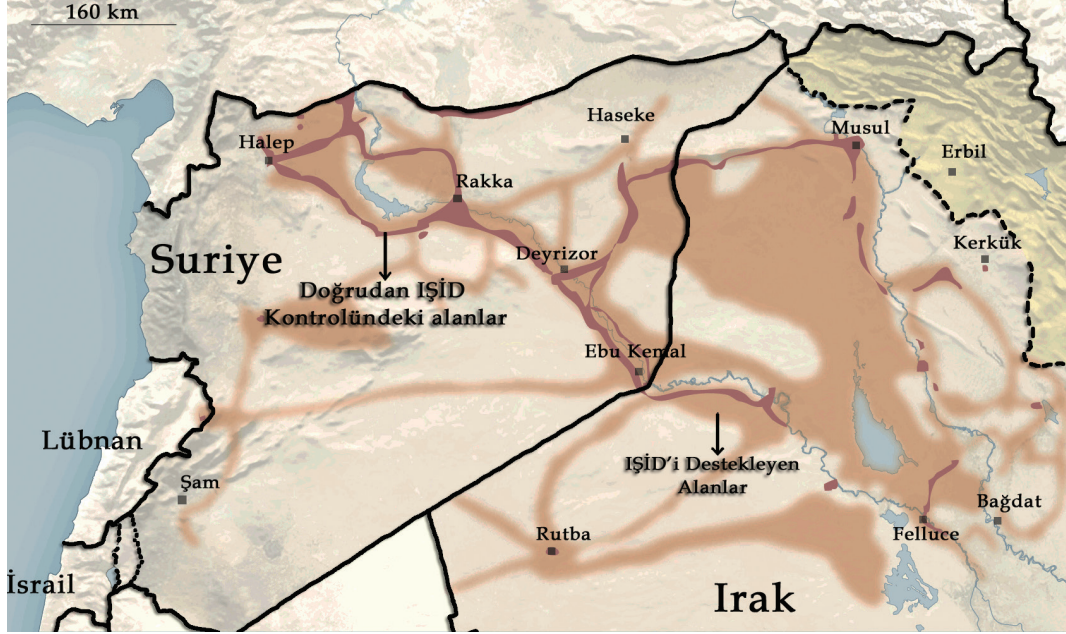
Irak Şam İslam Devleti

Irak Şam İslam Devleti (İŞİD), kökleri 1980’lerde Sovyetler Birliği ve Afganistan arasındaki mücadeleye dayanan ve günümüzde ise devletleşmeye çalışan bir örgüttür. Örgüt, bugün Suriye ve Irak sınırları içinde Britanya’nın yüzölçümü kadar bir alanda etkinlik göstermektedir. İlk olarak Irak’ta ortaya çıkan ve Suriye iç savaşı ile hızla ilerleyen İŞİD her geçen gün artan yabancı savaşçı akını ve komşu olmadığı bölgelerde bile meydana getirdiği terör endişesi ile küresel bir olgu haline gelmiştir.

Günümüzde İŞİD, DAİŞ, DAEŞ, ISIL, ISIS, IS gibi Türkçe, Arapça ve İngilizce birçok kısaltması bulunan örgütün ismi kurulduğu günden bu yana sürekli olarak değişmiştir. (Kap, 2015 a) Ebu Musab El-Zerkavi tarafından Irak’ta kurulduğu 2004 yılında “Irak el-Kaidesi” olarak bilinen örgüt, Zerkavi’nin 2006 yılında öldürülmesinin ardından “Irak İslam Devleti” adını almıştır. Ardından ise örgüt Arap isyanlarının bölgede getirdiği güç boşluğu, Suriye’deki parçalanma, Irak’taki sosyal ve siyasi nedenlerle güçlenmiş, 2014 yılında Irak ve Suriye’deki birçok noktayı işgal ederek Temmuz 2014’te varlığını “İslam Devleti” olarak isimlendirmiştir.

Örgüt Irak, Suriye, Filistin ve Ürdün topraklarını içine alan bölgede Sünni mezhebe dayalı bir İslam devleti kurmayı hedeflemektedir. Yaklaşık 20.000 ila 30.000 arasında savaşçısı olduğu tahmin edilen örgüte karşı; ABD öncülüğündeki koalisyon kuvvetlerinin Eylül 2014’ten bu yana hava kuvvetleri ile 6000 sorti gerçekleştirdiği ve örgütün 15.000 savaşçısını etkisiz hale getirdiği bilinmektedir. Fakat İŞİD’in, bölgedeki güç boşluğu, propaganda aygıtları ve savaşçı akışı, iyi organize olmuş yapısıyla bölgede uzun vadede varlığını koruyacağı iddia edilmektedir.

Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) – Hâkim Olunan Alanlar

Aktörlerle İŞİD: Tarihsel Bir Bakış

Örgütün kurucu lideri 1966 Ürdün doğumlu Ebu Musab el-Zerkavi zor bir çocukluk dönemi geçirdikten sonra selefi İslam yorumuyla karşılaşmış ve 1989 yılının başında Sovyetler Birliği’ne karşı savaşmak üzere Afganistan’da bulunmuştur. (Behram & Gürler, 2014) Bu dönemde komünizmin yayılması tehlikesine karşı Amerika Birleşik Devletleri’nin, Suudi Arabistan ve Pakistan’ın da; Afganistan’daki kendilerine mücahit adını verdikleri savaşçılara silah ve mühimmat desteği verdiği bilinmektedir. El-Zerkavi’nin zaten yoğunluğu giderek düşen savaşta Sovyet Kuvvetleri’ne karşı doğrudan mücadele etmediği, daha çok mücahitler içinde gazeteci olarak görev aldığı ve bir dergi yayımladığı iddia edilmektedir. (Atlantic, 2006) 1988 yılının sonunda Sovyetler Birliği Afganistan’dan çekildikten sonra bir süre Afganistan’da bulunan Zerkavi 1992 yılında Ürdün’e geri dönmüştür. Bu dönemde Kral Hüseyin’e karşı yürüttüğü faaliyetler sebebiyle Ürdün istihbarat yetkilileri tarafından takibe alınmıştır. 1993 yılında Ürdün’de bir sinema salonuna gerçekleştirdiği saldırı sonucunda tutuklanmış ve 1999 yılında Ürdün’de genel bir af çıkartılana kadar hapiste kalmıştır. (Behram & Gürler, 2014) Sonrasında ise 2000 yılında Afganistan’a geri dönmüş ve el-Kaide lideri Usame Bin Ladin ile tanışmıştır. Fakat bu dönemde Usame Bin Ladin’in el-Zerkavi’ye karşı şüphesi ve mesafeli bir duruş ortaya koyduğu bilinmektedir.

El-Zerkavi, 2000’li yılların başında manevra kabiliyeti yüksek ve dünyanın her noktasında eylem gerçekleştirebilecek küçük bir grup kurmuştur. Peşaver (Pakistan), Zarka (Amman), Savaki’de (Lübnan) bağlantılarını geliştiren Zerkavi’nin grup üyeleri arasında daha çok Ürdün, Filistin ve Suriye’nin ülkelerinden sürgün edilen ve Avrupa’da

yaşayan gençleri bulunmaktadır. İlk olarak birkaç düzine üyeden oluşan bu grubun Zerkavi'nin oluşturduğu Afganistan'daki Herat Kampı'nda konuşlanarak ABD'nin 2001 yılındaki Afganistan saldırısına kadar 2000 ila 3000 kişiye eriştiği bilinmektedir (Kirdar, 2011, s. 3). Bu kamp ile, Zerkavi bugünkü İŞİD'in temellerini atmış ve gerçek manada, radikal bir örgüt liderliğini yaptığı ilk pozisyonunu oluşturmuştur.

El-Zerkavi 2001 yılında Afganistan'dan, ABD'nin Irak'a saldıracağını öngörerek Irak'a geçmiş ve 2003 yılında Irak'ı işgal eden ABD'ye karşı bir mücadele başlatmıştır (Erdogan & Deligöz, 2015, s. 8). ABD işgalinden önce başlayıp 2004 yılına kadar Zerkavi, el-Kaide çatısı altında girmeyerek bir İslam devleti kurmak adına kendi bağımsız savaşını yürütmüştür. 2004 yılında ise el-Kaide ile birleşmiş ve "Irak el-Kaidesi" olarak ABD'ye karşı mücadele etmiştir. Zerkavi'nin 7 Haziran 2006 tarihinde bir ABD hava saldırısında öldürülmesiyle örgütün başına Zerkavi'nin akıl hocası olarak kabul ettiği Ebu Eyüp el-Misri geçmiştir. Bu dönemde Irak el-Kaidesi ve aynı ideolojiye sahip beş Sünni direniş grubu bir araya gelerek Mücahit Şura Konseyi'ni kurmuş ve sonrasında dönüşüm geçiren bu konsey "Irak İslam Devleti" adını almıştır. Konseyin başına Ebu Ömer el-Bağdadi getirilmiştir. Fakat yine de 2006 ile 2010 yılları arasında örgütün asıl liderliğini Ebu Eyyüb el-Misri'nin yürüttüğüne inanılmaktadır. Hatta bir süreliğine ABD yetkililerinin el-Misri ve Ebu Ömer Bağdadi'nin aynı kişi olduğunu düşündüğü bilinmektedir (Behram & Gürler, 2014, s. 122).

Bu süreç içinde yerel halktan umduğu desteği bulamayan Irak İslam Devleti, Irak'ta el-Kaide'ye karşı örgütlenen ve başarılı sonuçlar elde eden Sahva Hareketi'nin de etkisiyle oldukça güç kaybetmiştir. Bu süreçte aşiretlere ödenen maddi ve askeri yardımlarla hedeflenen plan sonuç vermiş ve bugün İŞİD'in kökenini oluşturan Irak el-Kaidesi

Örgüt, Ebu Musab El-Zerkavi tarafından Irak'ta kurulduğu 2004 yılında "Irak el-Kaidesi" adını almıştır. Nisan 2013'de ise kendini Irak Şam İslam Devleti olarak, isimlendirmeye başlamıştır.

Tarihsel Süreçte Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)

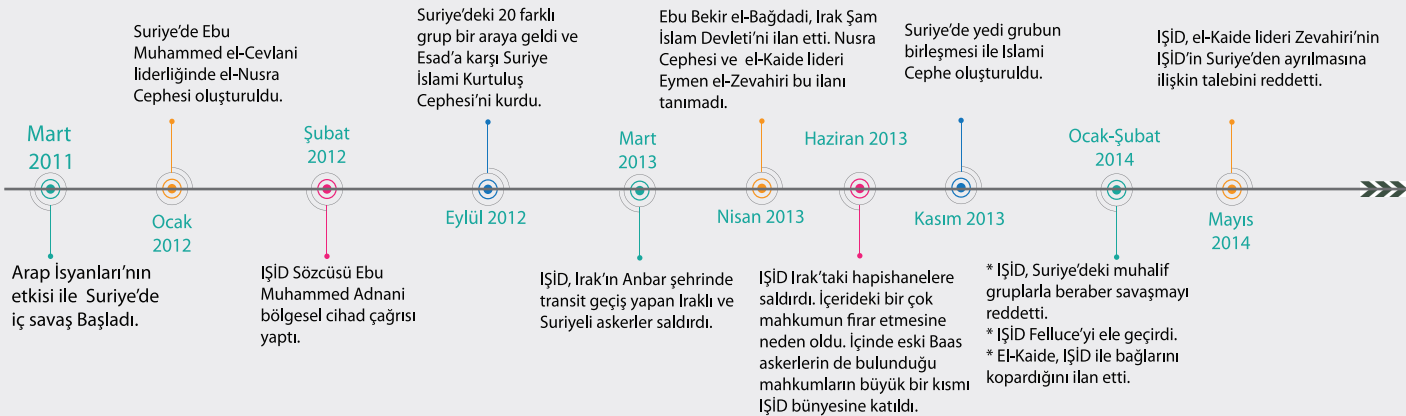

geriletilmiştir (Çubukçu, 2014). ABD ile işbirliği içinde Irak’taki aşiretlerin el-Kaide ile mücadelesinde önemli bir rol oynayan Sahva (Uyanış) Hareketi, 2008 yılına gelindiğinde yaklaşık 100.000 savaşıya sahip olmuştur. Bu yıllardan itibaren Irak İslam Devleti, “Sahva” kelimesini “kafir” ile eş anlamlı kullanmaya başlamıştır. Bu süreçte savaşçı sayısı yaklaşık 15 bin olarak tahmin edilen Irak İslam Devleti’nin 2008 yılının başına kadar yaklaşık 11 bin savaşı öldürülmüş veya yakalanmıştır. 2010 yılında da Irak İslam Devleti’nin iki önemli lideri Ebu Ömer Bağdadi ve Ebu Eyüp el Mısri öldürülmüş, (Stewart, 2010) ABD ordusunun çekilmeye hazırlandığı 2011 yılına kadar savaşçı sayısı 800 ila 1000’e kadar düşürülmüştür. Bu sonuç, ABD’nin ve Irak’taki merkezi hükümetin Irak İslam Devleti ile mücadelede Sahva Hareketi sayesinde başarılı sonuçlar elde ettiğini göstermektedir.

2010 ve 2011 yılında Irak İslam Devleti’nin büyük güç kaybetmesi, Ebu Ömer Bağdadi ve Ebu Eyüp el Mısri’nin öldürülmesi, Sahva’nın zaferi ile “Irak İslam Devleti”nin büyük güç kaybetmesinin ardından, örgütün başına, bugün de etkinliğini gösteren isim Ebu Bekir El Bağdadi geçmiştir.

Ebu Bekir el-Bağdadi, 1971 yılında Bağdat’ın kuzeyindeki Samarra şehrinde doğmuş ve burada büyümüştür. Çevresince dindar, çalışkan ve bolca kitap okuyan biri olarak bilinmektedir. Bunun yanında zorunlu askerliğini Saddam Hüseyin döneminde yapmış, silah kullanmayı, organize hareket etmeyi ve temel askeri taktikleri burada öğrenmiştir. Newsweek dergisinin iddiasına göre Bağdadi’yi terörizme iten kilit dönem ABD’nin 2003 yılında Irak’ı işgal etmesi ile başlamıştır. Bağdadi işgalin başlaması ile Irak’taki radikal gruplara katılmış fakat 2006 yılında ABD askerlerince yakalanmıştır. Sonrasında ise Bukka Kampı’nda göz altında tutulmuştur. Bu kampta ne kadar kaldığına ve günümüzde adını bizzat verdiği gibi öncelikle Irak Şam İslam Devleti, sonra ise İslam Devleti olarak adlandırılacak olan Irak el-Kaidesi’ne ne zaman katıldığına dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Mısri ve Ebu Ömer Bağdadi’nin ölümüyle Mayıs 2010’da Irak İslam Devleti’nin başına geçmiştir (Giovanni, 2014). Ebu Bekir el-Bağdadi’nin Bağdat İslam Üniversitesi’nden aldığı bir doktora derecesinin bulunduğu iddia edilmektedir (Khalaf, 2014).

İŞİD’in Gelişimi | 2011 - 2015

İŞİD’in Ortaya Çıkmasına Neden Olan Koşullar

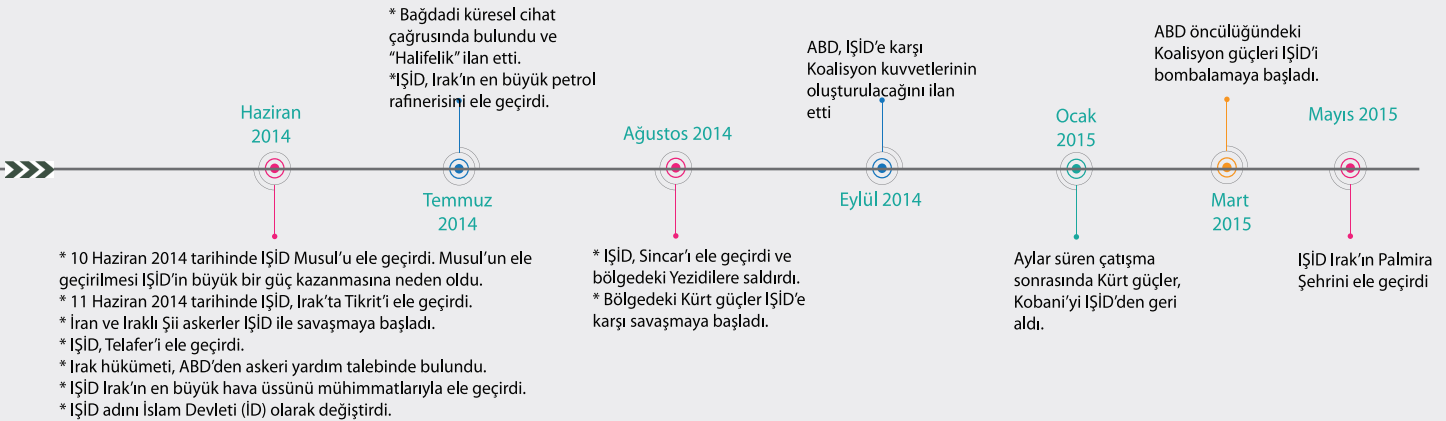
İŞİD gibi katılım, tahribat ve etki gücü yüksek örgütlerde, örgütü tanımlayıcı ve açıklayıcı argümanlar çok boyutlu olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla bu başlıkta devletleşmeye çalışan bir örgüt olarak İŞİD’in oluşumunu hazırlayan temel nedenler yerel, bölgesel ve küresel çerçevede olmak üzere üç ayrı hatta incelenecektir. İŞİD gibi bir örgütün ortaya çıkmasında iç ve dış nedenlerin iç içe geçtiği bir resim karşımıza çıkmakla birlikte, temel tetikleyicinin bölgeye gerçekleştirilen dış müdahaleler olduğu görülmektedir.

Yerel Koşullar

Bugün İŞİD’in ortaya çıkışındaki temel nedenleri anlayabilmek için öncelikle Irak’a odaklanmak gerekmektedir. İŞİD, Irak’ta Suriye el-Kaidesi mensuplarıyla birleştikten sonra bugünkü pozisyonuna erişebilmiştir. Keza İŞİD’in 10 Haziran 2014’te Irak’ın Musul şehrini ele geçirmesi, uluslararası kamuoyu nezdinde önemli bir ses getirmiş ve İŞİD’i güçlü kılan kilit zafer olarak kaydedilmiştir. Dolayısıyla yerel olarak İŞİD’in oluşum nedenleri Irak temelinde incelendiğinde (i) Maliki hükümetinin iktidara gelişi ile Irak’ta Şiiçiliğin yükselmesi, (ii) Irak’ın üçe ayrılan parçalı yapısı nedeni ile meydana gelen güç boşluğu (iii) Şiiçilik politikası neticesinde dışlanan Iraklı Sünni askerlerin tepkisi (iv) İŞİD’in Irak’taki diğer muhalif grupların zayıflamasıyla diğer grupların arasında en güçlü konuma gelmesi gibi faktörler sıralanabilmektedir.

2006-2010 ve 2010-2014 yılları arasında Irak’ta Başbakanlık görevini üstlenen Nuri el-Maliki Irak’ı şekillendiren siyasal kararlarda ve günümüzdeki Irak resminde önemli bir aktör konumundadır. Irak’ta, Nuri el-Maliki’nin iktidara gelişiyle artan mezhepçi politikalar, Irak’taki Sünni nüfusun baskılanmasına neden olmuştur. Maliki, 2006 yılında iktidara geldiğinde Irak’taki sünni militanlarla ilgili güvenlik problemini reddetmiştir. Bağdat’ta silahsızlandırılan Sünnilerin ardından, 2003 yılında Bağdat’ta %45 olan Sünni oranı 2007 yılının sonuna kadar %25’lere kadar düşmüştür. Bu durum Bağdat’taki mezhepçi tutumu yükseltmiş ve Bağdat’ın büyük bir Şii şehrine dönüşmesine neden

Irak siyasetinde Sünnilerin dışlanması, ABD işgali ile oluşan güç boşluğu ve Irak’taki radikal gruplar bölgenin istikrarsız bir yapıya bürünmesine neden olmuştur.

Sahva Hareketi olarak da bilinen Uyanış Hareketi, Irak el-Kaidesi ile mücadelesi neticesinde yaklaşık 15.000 olan Irak İslam devleti militan sayısını 800 ila 1000’e kadar düşürmüştür.

olmuştur. Maliki ayrıca günümüzde İŞİD’e dönüşen Irak el-Kaidesi ile savaşmak için oluşturulan 100.000 kişilik Sünni Uyanış ordusundan sadece 17.000’ini göreve kabul etmiştir. (Cole, 2014) Buna rağmen Sahva Hareketi olarak da bilinen Uyanış Hareketi, Irak el-Kaidesi ile mücadelesi neticesinde yaklaşık 15.000 olan Irak İslam devleti militan sayısını 800 ila 1000’e kadar düşürmüştür (Behram & Gürler, 2014, s. 124)

Bununla birlikte 2011 yılında ABD ordusunun Irak’tan çekilmesinin ardından Irak’taki Maliki yönetimi, Irak’taki Sünniler üzerindeki etkisini daha da artırmış ve Sünni Cumhurbaşkanı yardımcısı Tarık el-Haşimi’yi terörizm suçu kapsamında tutuklama kararı çıkartmıştır. Bu kararın ardından Sünni lider Haşimi Irak’tan ayrılmak zorunda kalmış ve firari haldeyken gıyabi olarak yargılanıp idam cezasına mahkûm edilmiştir. Bu karara tepki olarak Irak genelinde düzenlenen bombalı saldırılarda 100’den fazla insan hayatını kaybetmiştir. Bunun yanında kendine karşı olası bir darbe girişiminden endişelenen Maliki Irak ordusunun zayıf kalmasına neden olmuş ve Şiiilerin pekiştirildiği bir ordu kompozisyonu oluşturmuştur (Keating, 2014). Ayrıca ABD, 2011 yılına kadar kademeli olarak Irak’tan çekildiğinde, ardında Irak İslam Devleti’nin kalan 1000 militanı ile yeniden örgütlenebileceği bölgesel bir güç boşluğu bırakmıştır.

Dolayısıyla İŞİD’in bölgede tutunabilmesinin ardındaki önemli nedenlerden biri olarak da Irak’taki Şii baskısı karşısında İŞİD tarafından korunma ihtiyacı hisseden Sünni aşiretler olduğu görülmektedir. Bu aşiretler Maliki politikaları ile baş edemedikleri için İŞİD’i bir kurtarıcı olarak görmüş ve bu durum ister istemez İŞİD’in güçlenmesine sebep olmuştur (Davulcu, 2014). Örneğin 10 Haziran 2014’te Irak’ta Musul’u işgal ederek bugünkü gücünün kilit zaferini kazanan İŞİD’in bu bölgedeki yerel başarısını aynı zamanda şu öğelerle sağlamıştır. Musul’a giren 12 ayrı oluşumdan sadece biri olan İŞİD; Musul’da (i) diğer gruplara göre daha sistematik hareket etmiş (ii) daha güçlü bir uluslararası ağına sahip olmuş (iii) diğer gruplara göre çok daha “barbarca” savaşmış (iv) Musul’a girmeden önce “cihad” söylemi ile Musul’daki belirli aşiretleri yanına çekmiş ve bu gruplara etkin koruma/himaye sağlamayı taahhüt ederek Musul’u ele geçirmek isteyen diğer gruplardan ayrılmıştır (Dinçer, 2015).

Ayrıca Irak’ın işgal edilmesi ile Saddam döneminden kalan ve “yeni Irak”ta askeri alanda kendine yer bulamayan yaklaşık 300.000 asker potansiyel bir militan konumuna düşmüştür. Bugün İŞİD’in askeri manevra kabiliyetinin yüksek oluşunun, taktik mücadelelerde galip gelmesinin temel sebeplerinden biri de bünyesindeki Baas döneminden kalan profesyonel Irak askerleridir (Erdoğan & Deligöz, 2015, s. 8).

Suriye’de ise, domino etkisi ile sıra-gelen Arap İsyanları neticesinde, Suriye’deki muhaliflerce düzenlenen gösterilere karşı Rejim, sert ve aşırı bir şekilde müdahale etmiştir. Suriye’deki toplumsal kutuplaşma ülkeyi öncelikle iç savaş olarak tanımlanabilecek bir sürece savurmuş, ardından ise Suriye’nin parçalanmasına neden olmuştur. 2012 yılı ise Suriye’de el-Kaide unsurlarının yükseldiği dönem olmuş ve el-Nusra Cephesi adıyla yeni bir mücahit grubun kurulduğu ilan edilmiştir. Aynı zamanda El-Kaide’nin Suriye

kolu olan el-Nusra Cephesi, Şam ve Halep gibi büyükşehirlerde eylemler gerçekleştirmiştir. Nisan 2013’te Irak el Kaidesi lideri Bağdadi, el-Nusra Cephesi’nin kendi uzantıları olduğunu ve el-Nusra Cephesi ile Irak İslam Devleti’ni Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) adı altında birleştirdiğini ilan etmiştir. Bağdadi’nin Irak el-Kaidesi ile Suriye el-Kaidesi’ni birleştirerek Irak Şam İslam Devleti’ni ilan etmesinin ardından hem el-Nusra Cephesi hem de el-Kaide lideri Eymen el-Zevahiri bu ilana karşı çıkmıştır. Bağdadi’nin el-Kaide’ye karşı olan bu açık itaatsizliği örgüt içinde daha önce görülmemiş bir kriz olarak hafızalara kazınmıştır. Buna rağmen el-Nusra Cephesi’nden birçok savaşçı Irak İslam Devleti saflarına katılmıştır. Böylece Irak İslam Devleti, Irak’tan Suriye içlerine doğru genişlemiş ve İŞİD adını almıştır.

Bölgesel Koşullar

Uluslararası ilişkiler disiplinde, uluslararası sistemin prensip olarak boşluk kabul etmediği ve bu boşlukların meşru yahut gayri meşru aktörler tarafından gerekirse güç politikalarıyla doldurulacağı kabul edilmektedir (Kibaroglu, 2013). Orta Doğu, Bereketli Hilal, Mezopotamya, Doğu Akdeniz olarak adlandırılan ve tarih boyunca son derece karmaşık ilişkilere sahip bu coğrafya; birçok aktörün nüfus ve nüfuz alanı olmuştur. Bugün Orta Doğu’da 8 farklı ülkede 218 farklı askeri, ayrılıkçı yahut anarşist grup; milliyetçilik, din, mezhep ayrılığı, sınıfsal farklılıklar ve ekonomik çıkarlardan kaynaklanan nedenlerle birbiri ile düşük, orta yahut yüksek yoğunluklu çatışma halindedir. (List of ongoing conflicts, 2015) Böyle bir coğrafyada bölgesel koşulların da getirdiği etkilerle “işbirliği ve dayanışma ile rekabet ve çatışma iç içe geçmektedir. Bu karmaşık ilişkiler ağında, hiçbir gücün diğeri ile sonuna kadar müttefik olmadığı, son derece pragmatik bir zeminde güç ilişkileri kurulduğu, gevşediği ve çözüldüğü görülmektedir (Öğün, 2013).

Arap İsyanlarından keskin bir şekilde etkilenen Suriye hükümetinin, ülkesindeki isyanları bastıramaması yahut diğer bir bakış açısıyla Suriyeli muhaliflerin Suriye hükümetini devrememesi; Suriye topraklarını belirsiz bir geleceğe sürüklemiştir. Rusya’nın Akdeniz’deki tek üssüne ev sahipliği yapan ve İran’ın Arap dünyasındaki tek müttefiki olan Esad dönemi Suriyesinde yaşanan isyan hareketleri ile birlikte Rusya, Çin ve İran Suriye hükümetine askeri ve siyasi destek vermiştir. Bununla birlikte Suriye’deki belirsizliğin bölgedeki çıkarlarına zarar verdiğini ileri süren Türkiye ve başta belirli Körfez ülkeleri olmak üzere Arap dünyasında da Suriye’de iktidarın değişmesi gerektiği savunulmuştur (Semin & Sandıklı, 2012, s. 2). Türkiye, Suriye’nin parçalanmadan demokrasiye geçişinin sağlanabilmesi için, ABD öncülüğündeki Batılı devletlerden destek istemiştir. Fakat henüz Irak’ta bile istikrar sağlanamamışken ABD öncülüğündeki kuvvetler Suriye’ye kara operasyonunu da içeren bir müdahaleye yanaşmamışlardır. Türkiye’nin Beşar Esad’ın devrilerek yerine Suriye’deki tüm tarafları temsil eden demokratik bir meclisin oluşturulması gerektiğine dair önerisi ABD kanadında destek bulmamıştır. Bu dönemde Batı, Türkiye’ye karşı literatürde “ardından yol gösterme” (*leading from behind*) olarak tanımlanan, Suriye’de yönetim değişimini Türkiye’nin sağlayabilmesi için destek vereceğini açıklayan beyanlarda bulunmuştur.

İŞİD gibi bir örgütün ortaya çıkmasında iç ve dış nedenlerin iç içe geçtiği bir resim karşımıza çıkmakla birlikte, temel tetikleyicinin bölgeye gerçekleştirilen dış müdahaleler olduğu görülmektedir.

Sosyal medya aracılığıyla her ay yaklaşık 1000 üyenin daha İŞİD’e katıldığı iddia edilmekte, bu şekilde 2000’i Batılı devletlerden olmak üzere 15000’den fazla yabancı savaşçının bölgeye intikal ettiği tahmin edilmektedir.

İŞİD’in ortaya çıkmasına neden olan bölge koşullarında; Rusya ve İran’ın; ABD, Türkiye ve Körfez ülkeleri tarafından gerçekleştirilecek olası bir operasyona sert bir şekilde karşılık vereceğini vurgulaması, Suriye’ye çok yönlü operasyonel bir dış müdahaleyi imkansız kılmıştır. Bir yandan iç savaşa sürüklenen Suriye; öte yandan kendi ülkesinde Şiilerle Sünnilerin, Suudi Arabistan ve İran’ın, A.B.D. ve Rusya’nın, Türkiye ve Esad rejimi-nin karşı karşıya geldiği “vekalet savaşları”na¹ sahne olmuştur (Estrin & Shapiro, 2014).

Küresel Koşullar

Afrika’daki sömürgeler, Afganistan’ın işgali, Bosna ve Çeçenistan’daki savaşlar, Körfez Savaşı ve Irak’ın işgali ile Batılı devletlerin Müslüman coğrafyalarda gerçekleştirdiği askeri müdahaleler ve katliamlar, özellikle 1980’li yıllardan günümüze demokrasi fikrini reddeden ve siyasal çoğunluğun meşruiyetini tanımayan radikal terör örgütlerinin sayısının ve etkisinin artmasına neden olmuştur. Keza bugün İŞİD’in ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden biri de 2003 yılında ABD’nin Irak işgalidir. İşgal sonrasında birçok Müslüman kamplarda işkence görmüş, biriken nefret ve intikam isteği dünyada çok sayıda radikal terör örgütünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu örgütler iletişim olanaklarının da gelişmesi ve sahip oldukları askeri ekipmanlarla hızla büyümüş ve sansasyonel eylemlerde bulunmuşlardır.

İŞİD’in son derece hızlı bir şekilde güç kazanmasına neden olan birçok küresel neden bulunmaktadır. Dünya çapında radikal İslamcı hareketlerin giderek yükselmesi dolayısıyla birçok ülkeden İŞİD’e akan yabancı savaşçı sayısı artış göstermiştir. İŞİD’in propaganda gücü, sosyal medyanın kuvvetli bir şekilde kullanılması ve tüm engellemelere rağmen ulaşım akışının devam etmesi, İŞİD nüfusunu artırmaktadır.

İŞİD’in küresel bir etkiyle çok dilli olarak faaliyet gösteren dört medya merkezi bulunmaktadır. Bu medya merkezleri içinde en kuvvetlisi, Alman asıllı Denis Cuspert’in koordine ettiği el-Hayat Medya Merkezi’dir. Merkez, örgüte dünyanın birçok yerinden katılım sağlayabilmek için özellikle İngilizce yayınlarla geniş çaplı medya materyalleri üretmekte ve potansiyel yabancı savaşçıları örgüte davet etmektedir.

Örgütün Dabiq adıyla yayımlanan İngilizce ve Konstantiniyye adıyla yayımlanan Türk-çe bir dergisi bulunmaktadır. Bunun yanında örgüt ISN (*Islamic State News*) adlı altı say-falık bir gazete çıkarmaktadır. Örgütün yayımladığı videolar milyonlarca kez tıklanmakta, (Barrett, Kasım 2014, s. 53) dergilere internet üzerinden kolaylıkla erişilebilmektedir. Örneğin *twitter* örgüte destek veren hesapları askıya almasına rağmen yaklaşık 50.000 *twitter* hesabı internet üzerinden örgüt propagandası gerçekleştirmektedir (Berger & Morgab, Mart 2015, s. 7) Sosyal medya aracılığıyla her

1 Vekalet Savaşı, devletlerin doğrudan müdahil olmadığı ve doğrudan karşı karşıya gelmediği, bunun yerine üçüncü bir coğrafyada yüksek yoğunluklu askeri mücadeleyi devlet-dışı üçüncü taraflarla sürdürdüğü savaş türüdür.

Suriye'ye Giden Yabancı Savaşçı Sayısı

* Sayılar Mayıs 2015 tarihinde güncellenmiştir. **Kaynak:** (Washington Post, 2014)

ay yaklaşık 1000 üyenin daha IŞİD’e katıldığı iddia edilmekte, (Johnson, 2015) bu şekilde 2000’i Batılı devletlerden olmak üzere 15000’den fazla yabancı savaşçının bölgeye intikal ettiği tahmin edilmektedir. Örgüt propagandasının kompozisyonu incelendiğinde yayınların üçte birinden fazlasının “halifelik” ve “İslami erdemleri” üzerine, kalan kısmının ise “cihad” meselesi ile ilgili olduğu görülmektedir (The Probaganda War, 2015, s. 41).

Bunun yanında propaganda gücü sayesinde örgüt içinde 80 ile 100 farklı ülkeden yabancı savaşçının bulunduğu bilinmektedir. Örgüte katılımın engellenmesi için özellikle Avrupa devletleri ve ABD mücadele etmekte; Suriye'ye akışı engelleyemediği gerekçeyle Türkiye'yi suçlamaktadırlar. Oysa örgüte katılım sıralamasında Türkiye; Tunus, Suudi Arabistan, Fas, Rusya, Fransa'dan, sonra yer almaktadır.

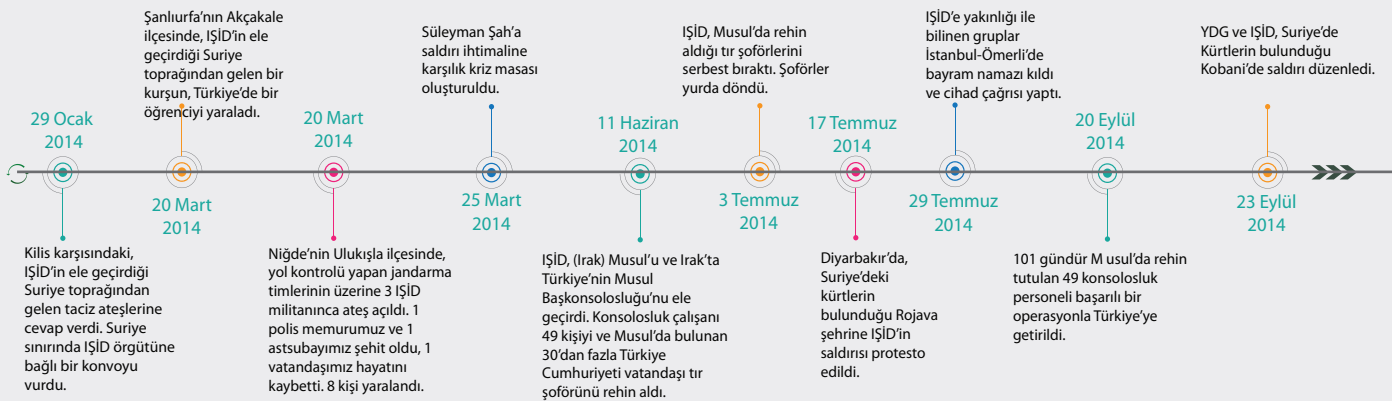
Türkiye’de İŞİD Tartışmaları

Türkiye’nin toplam kara sınırı uzunluğu 2753 kilometredir. Türkiye bu sınırın 911 kilometresinde Suriye ile, 384 kilometresinde ise Irak ile komşudur. 2003 yılında Irak’ın işgal edilmesi ve 2011 yılında Arap isyanları ile Suriye’de gerçekleşen ayaklanmalar, her iki devleti de parçalamış ve Türkiye’nin güneyinde komşu olduğu istikrarsız bir coğrafyanın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Taşçı, 2015). Bu coğrafyada Türkiye’nin 1300 kilometreyi bulan güney sınırının büyük kısmı İŞİD kontrolündedir. Dolayısıyla, Türkiye bölgedeki istikrarsızlıktan doğrudan etkilenen ülkeler arasındadır.

İŞİD’in Türkiye’deki eylemlerinde özellikle Kürt kökenli vatandaşları hedef aldığı görülmektedir. Bu durum; Suriye’nin güneyindeki Kürt kökenli nüfus ile İŞİD arasında yaşanan çatışmaların aynı zamanda Türkiye üzerinden devam eden boyutunu oluşturmaktadır. Örneğin İŞİD’in Diyarbakır İstasyon Meydanı’nda ve Şanlıurfa’nın Suruç ilçesinde gerçekleştirdiği bombalı saldırılar Kürtler ve İŞİD arasında Suriye’de devam eden savaşın Türkiye sınırında kesilmediğini göstermektedir.

Bununla birlikte Türkiye’nin de İŞİD ile doğrudan karşı karşıya gelerek, bir Türkiye-İŞİD savaşından imtina ettiği görülmektedir. Bu nedenle Türkiye sınırında, Suriye tarafından gelen havan toplarına, “anında misliyle karşılık verme” stratejisi çerçevesinde etki-tepki temelli ve düşük yoğunluklu bir mücadele yöntemi izlenmiştir. İŞİD’in içinde, hem konvansiyonel savaş yöntemleri ile mücadele eden savaşçıları barındırması, hem terör eylemleri gerçekleştirebilecek eylemcilerin olması, hem de Türkiye’de eylem gerçekleştirebilecek Türk vatandaşlarının bulunması; Türkiye ile İŞİD’in karşı karşıya gelmemesini gerektiren başlıca nedenler arasındadır. Dolayısıyla Türkiye, İŞİD ile mücadelenin çok boyutlu ve çok-devletli bir oluşum ile sürdürülebileceğini savunmaktadır.

İŞİD’in Türkiye’deki Eylemlerine İlişkin Zaman Akışı

**İŞİD'in 20 Temmuz
2015 tarihindeki
Suruç saldırısında
34 vatandaşımız
hayatını kaybetmiştir.
Suruç saldırısı
Türkiye'de "Çözüm
Süreci"ni kilitleyen
çatışmalar silsilesini
de beraberinde
getirmiştir.**

Avrupa ülkelerinin tamamının 3,5 yılda kabul ettiği mülteci sayısını 3 gün gibi kısa bir sürede kabul etmiş ve gıda, barınma, sağlık gibi insani ihtiyaçlarını karşılamıştır (Öner, 2014, s. 29-30).

Bunun yanında Suriye’de ağırlıklı olarak Kürt nüfusun yaşadığı Rojava olarak adlandırılan bölgede YPG ve İŞİD arasında yaşanan çatışmalar Türkiye’ye de yansımıştır. Rojava kantonlarından biri olan ve aynı zamanda Arap Pınarı adıyla bilinen Kobani’nin İŞİD tarafından bir aydır süregelen kuşatması sonucunda, KCK ve HDP Türkiye’de “süresiz eylem çağırısı” yapmıştır. Bu çağrıyla HDP’nin “hükümet İŞİD’e yardım ediyor” argümanını üzerinden geliştirdiği söylem Kobani’deki çatışmaların Türkiye’de Diyarbakır’dan başlayarak domino etkisiyle ülke çapına yayılmasının neden olmuştur (Akbaba, Ekim 2014). “6-7 Ekim Olayları” olarak adlandırılan Türkiye çapındaki eylemlerde Türkiye’nin doğusunda ve batısında çeşitli gruplar karşı karşıya gelmiştir. Ayrıca Türkiye’den bir-çok genç İŞİD’e karşı savaşmak için Kobani’ye gitmiştir.

Türkiye’nin İŞİD hâkimiyeti altında bulunan topraklara ilişkin bir endişesi de Süleyman Şah Türbesi olmuştur. Süleyman Şah 1075 yılında Anadolu’da Türklerin vatan toprağıyla buluşmasını sağlayan kurucu bir şahsiyet olarak kabul edilmektedir (Akyol, 2015). Naaşı Türkiye sınırına yaklaşık 37 km uzaklıkta, İŞİD’in ele geçirdiği Halep’e bağlı Karakozak köyünde bir türbede bulunmaktadır. Suriye’deki Türk toprağı olarak kabul edilen Türbe, kendi İslam inancına göre türbelerin ortadan kaldırılması gerektiğini savunan İŞİD tarafından tehdit edilmekteydi. Dolayısıyla bu durum türbeyi koruyan Türk askerleri ile İŞİD militanlarının karşı karşıya gelmesi ihtimalini doğurmaktaydı. Bu koşullar neticesinde Türk ordusu 22 Şubat 2015’te gerçekleştirilen bir operasyonla Süleyman Şah Saygı Karakolu’nu Suriye’de Eşme Köyü’nün kuzeyine taşımıştır. Karako-lun taşınması Türkiye’de muhalefet partilerince eleştirilmekle beraber, İŞİD tarafından Süleyman Şah Saygı Karakolu’na gerçekleştirilebilecek bir saldırının ön alıcı bir hamle ile harekete geçilerek çok daha ağır sonuçlar doğurabileceği bir krizi önlemiştir (San-berk, 2015) .

İŞİD’in Türkiye’deki ikinci saldırısı Diyarbakır İstasyon Meydanı’nda düzenlenen HDP mitinginde gerçekleşmiştir. 7 Haziran 2015 Genel Seçimine iki gün kala, bölgedeki Kürt kökenli vatandaşların hedef alındığı bombalı saldırıda dört vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 100’den fazla kişi yaralanmıştır. İŞİD’in, Türkiye’deki bu saldırısının failinin de Türk vatandaşı olması güvenlik endişelerini artırmış, saldırı sonucunda seçim süreci istikrarı kısmen de olsa zarar görmüştür.

İŞİD’in Türkiye’deki güvenlik dengesini değiştiren en ağır saldırısı Şanlıurfa’nın Suruç ilçesinde gerçekleştirilmiştir. İstasyon Meydanı’ndaki saldırılarda olduğu gibi İŞİD, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir faili kullanmış, canlı bombanın gerçekleştirildiği saldırıda, Suruç’ta eylem yapan 34 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. İŞİD’in bu saldırısı sonrasında, PKK Suruç’taki eylemcilere İŞİD tarafından düzenlenen saldırının intikamı olduğu gerekçesi ile (Telegraph, 2015) Şanlıurfa’nın Ceylanpınar ilçesinde iki polisi şehit etmiştir. İŞİD’in Suruç saldırısı sonrasında PKK’nın Türkiye’deki polisler karşı ger-

çekleştirdiği eylem; Türkiye’de “Çözüm Süreci”ni kilitlemiş ve PKK ile Türkiye arasındaki silahlı çatışmaların yeniden başlamasına neden olmuştur.

Yaşanan bu olayların ardından Türkiye’de güvenlik seviyesi artırılmış, Türkiye’deki İŞİD, PKK ve DHKP-C mensuplarına karşı gerçekleştirilen eş zamanlı operasyonlarda 1000’e yakın kişi gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınmaların başladığı 25 Temmuz 2015 tarihinde Türk ordusu hem Suriye’deki İŞİD, hem de Kuzey Irak’taki PKK kamplarına hava operasyonları düzenlemiştir (Hürriyet, 2015).

Türkiye ve İŞİD ile Mücadele

Türkiye, süregelen Suriye’deki bunalım sürecinde Esad rejimine karşı savaşan İslamcı militan gruplara müsamahakâr davranmakla suçlanmış ve İŞİD’e destek verdiği iddialarını çürütmek için uzun süre mücadele etmiştir (Yetkin, 2015). Bu süreçte Türkiye; İŞİD’e askeri teçhizatlar vermekle, İŞİD savaşçılarına ulaşım ve lojistik desteği sağlamakla, İŞİD savaşçılarını eğitmekle, bu savaşçılara tıbbi yardımda bulunmakla, İŞİD’den petrol alarak İŞİD’e maddi yardım sağlamakla ve İŞİD’in militan toplamasına yardım etmekle itham edilmiştir.

Fakat İŞİD’in Türkiye’yi bir “Küfür Devleti” olarak görmesi, Türkiye’nin güney sınırının güvenliğini tehdit etmesi ve Türkiye’de gerçekleştirdiği terör eylemleri; Türkiye’nin İŞİD’e destek veren bir ülke olduğu iddiasının aksine, Türkiye’nin İŞİD’den doğrudan zarar gören ve İŞİD tarafından tehdit edilen bir ülke konumunda olduğunu göstermektedir.

Türkiye, 80 ila 100 farklı ülkeden terörist savaşçı olduğu bilinen örgüte katılımların engellenmesi için Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği üye devletlerince gerçekleştirilen çalışmalara katılmakta, sınır güvenliği artırmaya çalışarak uluslararası işbirliklerine destek vermektedir. Bu bağlamda Türkiye, BM ve AB tarafından oluşturulan yabancı terörist savaşçı listesine katkı sağlanmıştır. Bunun yanında yabancı terörist savaşçıların Türkiye’ye girmeleri halinde tespit edebilmek amacıyla Risk Analiz Merkez’leri kurulmuştur. Ayrıca Türk hükümeti bölgede inşa süreci devam eden Türkiye-Suriye sınır güvenliğini artırıcı fiziksel önlemler almaktadır.

Türkiye’nin İŞİD’e ilişkin güvenlik endişelerinden biri İŞİD’e katılan Türk vatandaşlarıdır. Türkiye’den İŞİD’e katılan terörist savaşçı sayısı ile ilgili net bilgiler elde bulunmamakla birlikte, 1000 ila 1300 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bu bağlamda örgüte katılan Türk vatandaşlarının, Türkiye’ye geri dönerek çeşitli terör eylemleri gerçekleştirme riskinin bulunduğu görülmektedir. Örgüte Türkiye’den katılımların, Türkiye’de bulunan “cihad”i cemaatler içindeki radikal selefi kişiler aracılığıyla gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Örgütte daha çok 17 ila 25 yaş arasındaki gençlerin bulunduğu, bu gençlerin daha çok İstanbul, Konya, Adıyaman gibi şehirlerden çeşitli yollarla Suriye ve İŞİD topraklarına ulaştıkları tahmin edilmektedir (Dinç, 2015). Örgüte katılan Türklerin, örgüt içindeki diğer Türklerle bir arada tutulduğu ve katılanların dini eğitim aldıktan sonra sa-

**Bugün İŞİD’e
katılımda
savaşçıların yüzde
60 ila 70’i Ortadoğu
ülkelerinden gelirken
yüzde %20 ila 25’i
ise Batı ülkelerinden
dâhil olmaktadır.**

vaşmak üzere sevk edildiği bilinmektedir (Zaman, 2015). Bunun yanında Suriye’ye Özgür Suriye Ordusu içinde savaşmak için giden Türklerin, sonrasında Özgür Suriye Ordusundan ayrılarak, İŞİD ve İŞİD gibi diğer radikal gruplara katıldığı da düşünülmektedir.

Türkiye’nin Ortadoğu ve Avrupa arasındaki konumu nedeni ile özellikle Avrupa’dan Suriye’ye savaşmaya giden yabancı savaşçıların geçiş güzergâhında olması ve yabancı savaşçı akışını tümüyle engelleyememesi eleştirilere neden olmaktadır. Bu iddialara karşın Türkiye yabancı savaşçılarla ilgili tüm önlemlerin alınmaya çalışıldığını, fakat bununla birlikte öncelikli olarak mücadelenin Avrupa’daki kaynak ülkelerden başlaması gerektiğini savunmaktadır (Yabancı savaşçı tasarısına onay, 2014) .

Bugün İŞİD’e katılımda savaşçıların yüzde 60 ila 70’i Ortadoğu ülkelerinden gelirken yüzde %20 ila 25’i ise Batı ülkelerinden dâhil olmaktadır (Yeşiltaş, 2015, s. 24). Bu noktada Türkiye gerçekleştirdiği sınır kontrolleri çerçevesinde Temmuz 2015’e kadar 108 ülkeden yaklaşık 16.000 kişinin Türkiye’ye girişini yasaklamıştır. Türkiye sınırları içinde, yabancı terörist savaşçı şüphelisi olduğu gerekçesi ile 2014 yılında 520, 2015 yılının ilk yarısında 570 kişi yakalanmıştır. Toplam olarak ise Türkiye sınırları içinde yakalanan 83 farklı ülkeden 1.600’den fazla kişi de sınır dışı edilmiştir (İŞİD’e Zeplin Gözü, 2015).

Türkiye, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 24 Eylül 2014 tarihinde almış olduğu 2178 sayılı Yabancı Savaşçılar Hakkında Kararı’na istinaden giriş yasağı listesine yaklaşık 6.000 kişilik bir liste ile destek vermiştir. (Turkey urges more information sharing on foreign jihadists, 2014) Bunun yanında birçok toplantıda yabancı savaşçıların Suriye akışı ile mücadelede hükümetler-arası istihbarat paylaşımının zayıf olduğunu ve güçlendirilmesi gerektiğini savunmuştur (Global Counterterrorism Forum, Şubat 2014) .

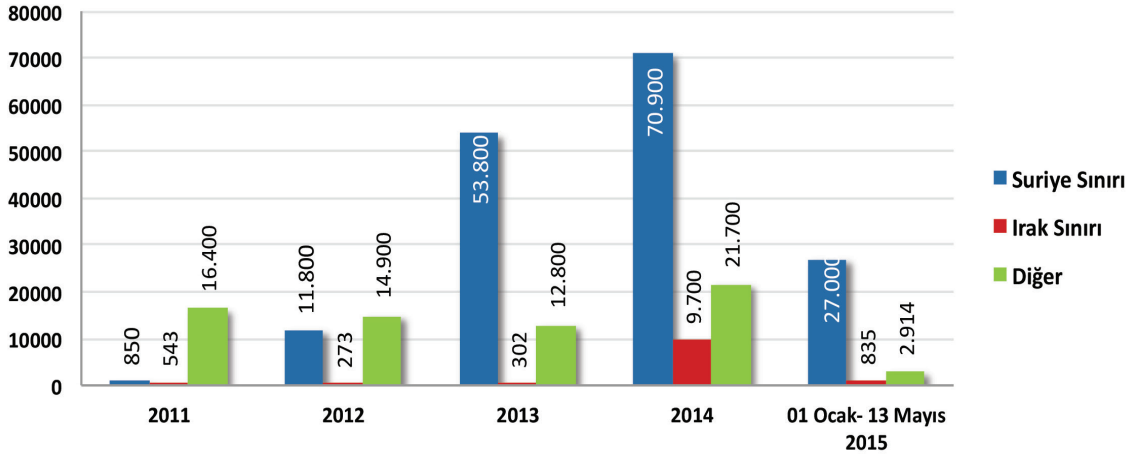
Türkiye, İŞİD ve el-Nusra Cephesi’ne karşı resmi tepkisini ilk olarak Birleşmiş Milletler kararı uyarınca 30 Ekim 2013’te bu örgüte üye olan belirli kişilerin mal varlıklarını dondurarak ve bu önlemi Resmi Gazete’de ilan ederek göstermiştir.² Bunun yanında İŞİD’in gelirlerinin kesilmesi amacıyla güney sınırında kaçakçılıkla mücadele önlemlerini artırmış ve 2014 yılının ilk 10 ayında 69 milyon litre kaçak petrol ele geçirmiştir (Kap, Ocak 2015 b, s. 15)..

Ayrıca kendi sınırları içinden Suriye’ye geçiş yaparak İŞİD’e katılmayı hedefleyen yabancı terörist savaşçıların tespiti için Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Risk Analiz Merkezi oluşturulmuştur. İlgili merkezler uluslararası havalimanları ve şehirlerarası otobüs terminallerinde şüpheli kişileri kayıt altına almakta; oluşturulan özel bir risk analiz sistemiyle araç kiralama şirketleri takip edilmektedir. Bu sistemde Türkiye’ye ilk defa

2 Bkz. Resmi Gazete, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1267 (1999), 1988 (2011) ve 1989 (2011) Sayılı Kararlarıyla Listelenen Kişi, Kuruluş veya Organizasyonların Tasarrufunda Bulunan Malvarlığının Dondurulmasına İlişkin Karar, 10.10.2013, Sayı 28791
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131010.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131010.htm>

seyahat eden, reşit olmayan ve otel rezervasyonu bulunmayan kişiler öncelikli olarak dikkate alınmaktadır. Şu ana kadar merkezlerde yaklaşık 2.000 kişinin kontrol edildiği bilinmektedir. Kontrol edilen bu kişilerin yarısına yakını sınır dışı edilmiştir (Yeşiltaş, 2015, s. 27-28).

Türkiye Kara Hudutlarında Yakalanan Kişi Sayısı

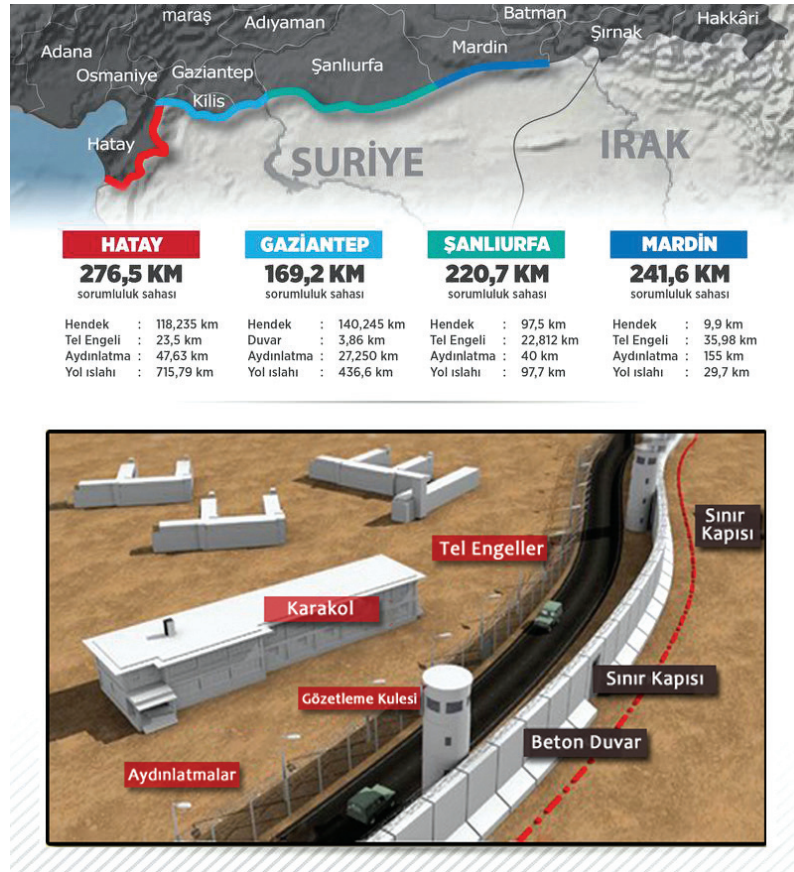
*Grafikteki verilere sığınmacı sayıları dâhil değildir. **Kaynak:** (Yeşiltaş, 2015)

Türkiye’nin sınır güvenliğini tehdit eden geçişleri engellemek için, özellikle 2014 yılından günümüze sınır üzerindeki fiziki tedbirler artırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda Güvenlik Kuşağı Projesi ile Türkiye-Suriye arasındaki 911 kilometrelik sınırdaki ortalama 3,5 metre yüksekliğinde ve iç-içe geçen bir yapıda beton duvarlar yerleştirilmesi hedeflenmektedir. Haziran 2015’te başlayan projeye göre ABD’nin Meksika sınırına benzer biçimde inşa edilecek beton blokların ardından yol, yolun ardından ise çelik telli çitler çekilecek ve sınır boyu 24 saat termal kameralarla izlenecektir (Milliyet, 2015). Keza hâlihazırda kullanılan İnsansız Hava Araçları’na (İHA) ek olarak ABD’nin Meksika sınırında kullandığı zeplinler kullanılacaktır (Yeşiltaş, 2015, s. 34). Suriye sınırına hat boyu uygulanacak olan Sınır Fiziki Güvenlik Sistemi’nin toplam maliyetinin 200 milyon TL’yi aşması beklenmektedir (Milliyet, 2015).

İŞİD ile mücadelede ABD ve koalisyon güçleri ile oluşturulan ortaklık ise pragmatik ilişkiler ağında kısmen yeniden dinamizm kazanmıştır. Türkiye-ABD ilişkileri 2009 yılında “Model ortaklık” çerçevesinde geliştirilmesi planlanan hedeflerden; Türkiye’nin “artık güvenilir bir aktör olduğu” söylemlerine evrilen bir sürece girmiştir. (Tol, 2015) Dolayısıyla son dönem ABD-Türkiye ilişkileri İŞİD ile mücadele bağlamında ABD-Türkiye ilişkileri okunduğunda, ABD’nin İŞİD ile mücadelede Türkiye tarafının yeterince destek vermediğine ilişkin eleştirileri ile karşılaşmaktadır. Türkiye ise ABD’nin bu iddia ve baskılarına karşın İŞİD ile birlikte Esadsız bir Suriye için gerçekleştirilebilecek bir operasyona destek vereceğini vurgulamaktadır.

ABD karar alıcıları tarafından, Türkiye’nin İŞİD’e karşı savaşma eğiliminde olmadığı; bunun yerine PKK ile savaşmayı tercih ettiği söylemlerinin, Türkiye’deki çözüm sürecinin sonlanmasıyla giderek arttığı bilinmektedir. Bu durum Atlantic Council araştırmacılarından Aaron Stein’in PKK ve YPG arasında savaşçı dönüşümü olduğu iddiası bağlamında değerlendirildiğinde; İŞİD ile kara mücadelesi yürüten YPG’nin, İŞİD karşısında zayıflamasına neden olmaktadır. YPG, İŞİD ile mücadelede aynı zamanda ABD ile “müttefik” konumdadır (Nahal, 2015). Bu bağlamda YPG’nin kaybettiği gücü Türkiye’nin İncirlik Hava Üssü’nü Koalisyon uçaklarına açmak ve İŞİD ile mücadelede hava operasyonlarına destek vermek karşılığında dolduracağı üzerine uzlaşıldığı tahmin edilmektedir.

Suriye Sınırı Güvenlik Kuşağı

Kaynak: (Suriye Sınırında Yeni Güvenlik Sistemi, 2015)

Sonuç: “Çürüme Stratejisi” ya da Çürütme Etkisi?

Irak ve Suriye’deki infial ve çalkantılar bölgeye devlet dışı örgütlerin hâkim olmasına, bölgede ve bölgeye komşu ülkelerdeki güvenlik endişelerinin yükselmesine neden olmuştur. Kaleme alınan birçok araştırma, analiz ve raporda İŞİD ile mücadelenin uzun bir zaman alacağı; bölgenin istikrara kavuşmasının fahiş bir durum ortaya çıkmadığı sürece kısa ve orta vadede mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla varlığı ve

etkinliği artık kabullenilmiş bir yapı olarak İŞİD ile mücadelenin, çok devletli oluşumlarla ve uzun vadeli askeri, siyasi, sosyolojik planlarla başarıya ulaşabilme ihtimalinin bulunduğu dile getirilmektedir. Bu bağlamda Dış Politika Araştırmaları Enstitüsü’nden Clint Watts; 1990’larda Cezayir’deki radikal cihatçı örgüt “el-Camia el-İslamiyye el-Mu-sallaha” adlı örgütlerle mücadelede başarılı sonuçlar veren “Bırakınız çürüsünler” ya-hut “Bırakınız yozlaşsınlar” (*let them rot*) olarak adlandırılan stratejisini öne sürmektedir.

İŞİD’in devlet hedefine ulaşmasına izin verilerek, İŞİD sorununda çözüme ulaşılabilirliğini iddia eden Clint Watts, stratejisinde İŞİD’e karşı başarının dışarıdan askeri güç kullanarak değil, İŞİD’in bizzat kendisinden kaynaklanan yozlaşma ve çöküşlerle sağlanabileceğini ifade etmektedir. Watts, İŞİD’in bir halifelik inşa etmeye çalışan modelinin günümüzde bir realiteden ziyade, teorik bir zeminde ve ütöpik bir noktada olduğunu belirtmekte; bölge halkının bu derece sert bir sisteme dayanamayacağını eklemektedir. Watts’a göre çok-devletli oluşumlarla gerçekleştirilecek etkili bir çevreleme politikası ile İŞİD kendi “devlet”ine ve kendi “devlet aygıtları”na bırakılmalıdır (Watts, 2015, s. 156).

İŞİD’in coğrafi genişlemesini durdurabilecek, kuşatma derecesine varan kuvvetli bir çevreleme politikası “Bırakınız yozlaşsınlar” stratejisinin temel ayağıdır. Stratejinin sürdürülmesi için ikinci ayak ise örgütün elde ettiği dış kaynakları olabildiğine sınırlandırarak “yoksun bırakma” (*starvation*), üçüncü ayak ise örgütün oluşturmaya çalıştığı devlet kurumları çökerken, öte yandan da bu coğrafyada yaşayan insanlar, yani bölge aşiretleri için “alternatifler oluşturma”dır (Watts, 2015, s. 159) .

İŞİD günümüzde içeriden ve dışarıdan dört temel kaynakla beslenmektedir. Bunlar (i) petrol gelirleri, (ii) halktan toplanan vergi gelirleri, (iii) “kara Pazar” olarak da adlandırılan gayri meşru ekonomik düzeni ve (iv) özellikle körfez ülkelerinden elde ettiği yardım gelirleridir. Strateji süresince İŞİD’in coğrafyasına karşı Türkiye, Lübnan, İsrail, Ürdün ve Suudi Arabistan, Irak tarafından özellikle yabancı savaşçı ve petrol akışını engelleyecek şekilde çevreleme yapması gerekmektedir. Watts, bu izolasyon halinin İŞİD’i sürdürülebilir bir yönetim akışından berî bırakacağını ve oluşturmaya çalıştığı devletin halk desteğinin de tedricen azalması ile başarısız olacağını ifade etmektedir.

Watts’a göre “İŞİD’in ABD öncülüğündeki koalisyon güçleri tarafından yok edildiği düşünülse bile, İŞİD kalan militanları içinden dönüşecek, yeniden doğacak ve varlığını devam ettirecektir. İŞİD, oluşturduğu yahut oluşturulmasına izin verildiği devlet içinde, diğer devletler tarafından akış hattı kesilmiş izole bir alanda kendi kaderini tayin etmeye çalışmalıdır. Zaten sürdürülebilir kurumlar ve toplumu tarafından kabul edilebilir bir organizasyon oluşturmayaacağı iddia edilen İŞİD, ancak devletin kendi kendine çökmesi ile bu coğrafyadaki varlığını nihayete erdirebilecektir. Eğer ABD ve liderliğindeki koalisyon, İŞİD’in hayalini kurduğu sistemin gerçekten başarısız olacağına inanıyorsa; o zaman ‘bu başarısızlığın sağlanması için İŞİD’e izin vermesi’ gerekmektedir.” Yani Clint Watts’a göre İŞİD’i ancak ve ancak İŞİD bitirebilecektir

Clint Watts, stratejisinde İŞİD’e karşı başarının dışarıdan askeri güç kullanarak değil, İŞİD’in bizzat kendisinden kaynaklanan yozlaşma ve çöküşlerle sağlanabileceğini ifade etmektedir.

Watts’ın getirdiği önerilere rağmen, İŞİD meselesinde çözüm önerilerinin yetersiz kaldığı ve sorunlu olduğu gözlemlenmektedir;

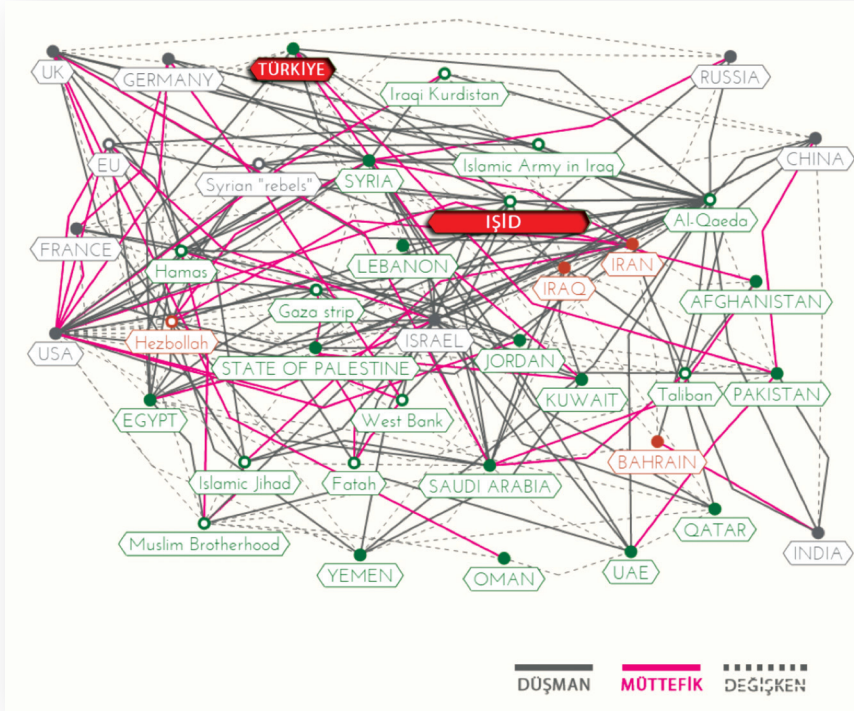
- (i) İŞİD’in komşu olduğu ülkeleri doğrudan tehdit eden yayılmacı stratejisi
- (ii) Irak ve Suriye’nin coğrafi ve kültürel yapısı gerekçesiyle bölgede çok fazla siyasal ve askeri aktörün hâkimiyet alanı elde etmeye çalışması,
- (iii) İletişim ve ulaşım olanaklarının yüksek olduğu günümüzde bölgeye yabancı savaşçı akışının engellenmesinin son derece zor olması,
- (iv) Bölgede çözüme ulaşmak isteyen aktörler arasında siyasi ve askeri temelde bir konsensüse ulaşılamaması; bu bağlamda dünyanın birçok ülkesinde terör eylemi gerçekleştirebilecek kapasiteye sahip olan İŞİD ile mücadelede devletlerin doğrudan bir çatışma içerisine girmekten çekinmesi,
- (v) İŞİD ile mücadelede başarılı olursa bile, İŞİD sonrasında oluşan güç boşluğunun hangi aktörlerle, hangi şekilde doldurulacağının belirsizliğini koruması,

gibi faktörler çevreleme ile İŞİD’i hakim olduğu coğrafyaya hapsedmeyi hedefleyen Watts stratejisinde belirsiz alanlar olarak kalmaktadır.

Ayrıca Türkiye’nin güneyinde kurulacak ve genişleme hedefleri bulanık İŞİD gibi bir ‘devlet’ yapısının; Türkiye’nin güvenlik çıkarlarına karşı risk oluşturma ihtimali son derece yüksektir. Türkiye’nin güneyindeki sınır hattı boyunca hâkim olan devlet dışı örgütlerin varlığı, Türkiye için açık bir tehdit oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bölgedeki çalkantıların uzun bir süre devam edeceği tahmin edilmektedir. Son derece karmaşık bir ilişkiler ve güç ağına sahip olan Orta Doğu coğrafyasının istikrara kavuşmasına dair umut, belirsizlik ve giderek yükselen endişe nedeniyle yerini karamsarlığa bırakmakta, kaleme alınan metinler tespit ve kısmi önerilerin ötesine geçememektedir.

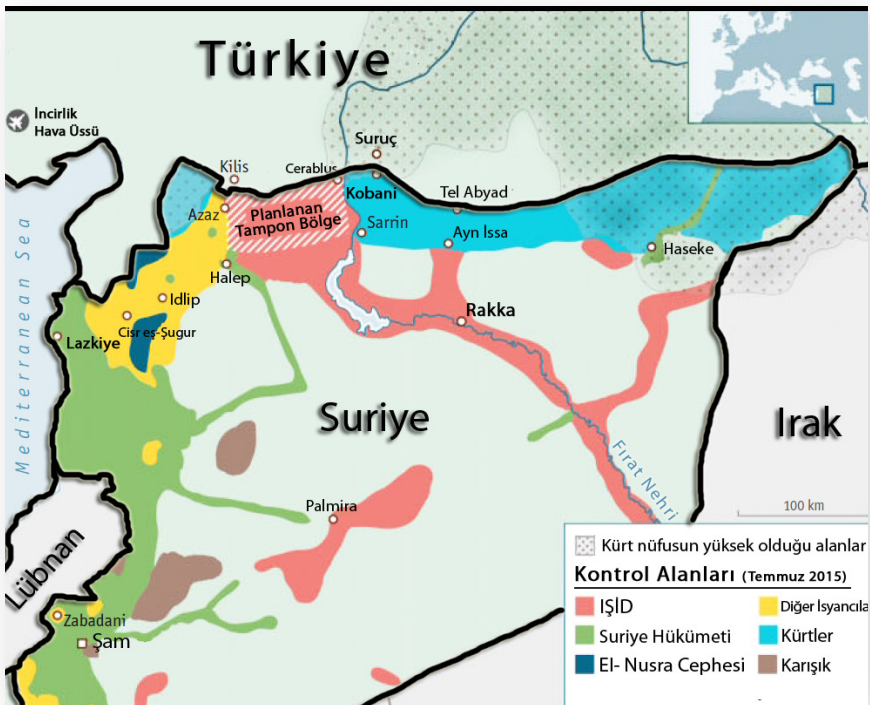
EKLER

Orta Doğu'da Kilit Aktörler ve Karşılıklı Karmaşık İlişkiler Ağı

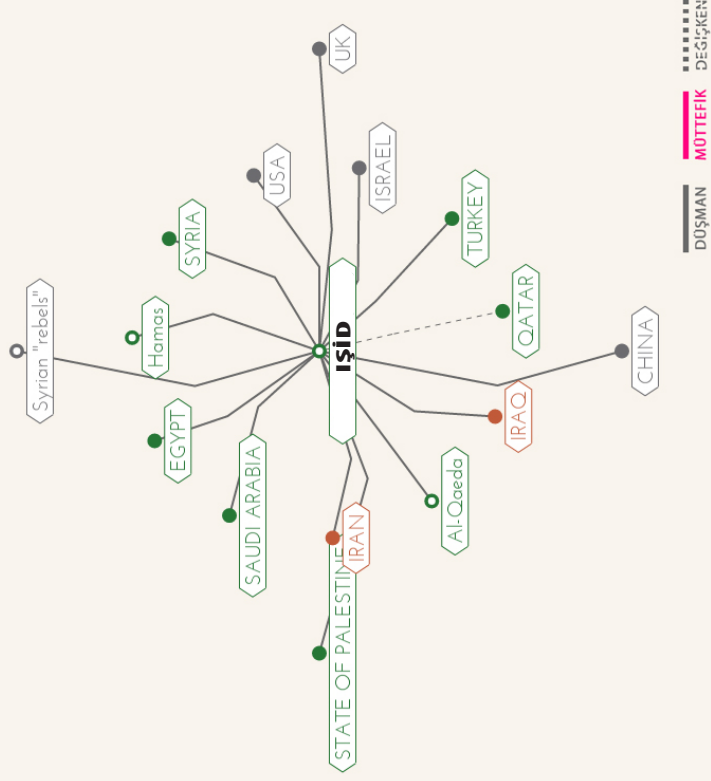
Kaynak: (The World Post, 2014)

Suriye'de Kontrol Alanları

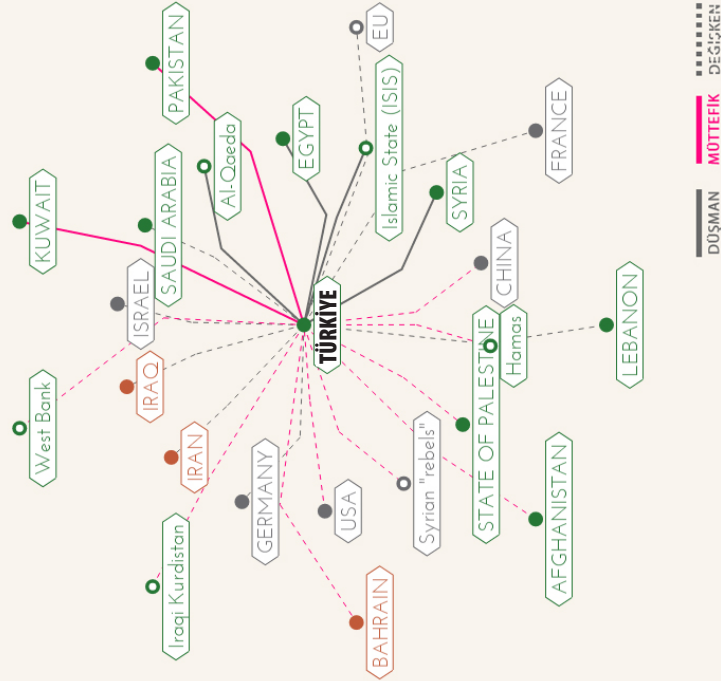

Kaynak: (The World Post, 2014)

İŞİD'in Ortadoğu'daki Aktörlerle İlişkileri

Türkiye'nin Ortadoğu'daki Aktörlerle İlişkileri

Kaynak: (The World Post, 2014)

Kaynakça

- Akbaba, Y. (Ekim 2014). *6-7 Ekim Olayları’ ve Çözüm Süreci*. SETA Perspektif, SETAV, Sayı 78.
- Akyol, T. (2015, Temmuz 23). *Şah Fırat*. Hürriyet. adresinden alınmıştır
- Barrett, R. (Kasım 2014). *The Islamic State*. The Soufan Group.
- Behram, Ö., & Gürlü, R. (2014, Mayıs). El-Kaide’den Post-Kaide’ye Dönüşüm: İŞİD. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 116.
- Berger, J., & Morgab, J. (Mart 2015). *The ISIS Twitter Census: Defining and Describing the population of ISIS Supporters on Twitter*. Brookings Institution Center for Middle East Policy.
- Cole, J. (2014, Ağustos 15). *Top 10 Mistakes of former Iraqi PM Nouri al-Maliki (That Ruined his Country)*. Eylül 7, 2015 tarihinde <http://www.juancole.com/2014/08/mistakes-maliki-country.html> adresinden alındı
- Çubukçu, M. (2014, 10 21). *Sınırdaki, Hatta İçimizdeki Tehlike: Peşaver Sendromu*. Eylül 7, 2015 tarihinde <http://www.diken.com.tr/sinirdaki-hatta-icimizdeki-tehlike-pesaver-sendromu/> adresinden alındı
- Davulcu, B. (2014, Temmuz 21). *Ali Semin: İŞİD Sünnilerle de Çatışabilir*. Eylül 7, 2015 tarihinde Aksiyon Dergisi: http://www.aksiyon.com.tr/ortadogu/isis-sunnilerle-de-catisabilir_538963 adresinden alındı
- Dinç, Ş. (2015, Temmuz 14). *İŞİD saflarına katılan Adıyamanlılar*. Eylül 7, 2015 tarihinde Habertürk: <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1102784-isis-saflarina-katilan-adiyamanlilar> adresinden alındı
- Dinçer, O. B. (2015, Mart). *Mezopotomya’yı Kuşutun İŞİD’e Çare Var mı?* Eylül 7, 2015 tarihinde Analist Dergisi: <http://analistdergisi.com/sayi/2015/03/mezopotamya-yi-kuşutan-isis-e-care-var-mi-adiresindenalindi>
- Erdoğan, Ş., & Deligöz, E. (2015, Mayıs). Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(1), 8.
- Estrin, M., & Shapiro, J. (2014, Şubat 4). *The Proxy War Problem in Syria*. Eylül 7, 2015 tarihinde Foreign Policy. adresinden alındı
- Giovanni, J. d. (2014, Aralık 8). *Who is ISIS Leader Abu Bakr al-Bağdadi?* Eylül 7, 2015 tarihinde Newsweek: <http://www.newsweek.com/2014/12/19/who-isis-leader-abu-bakr-al-baghdadi-290081.html> adresinden alındı
- Johnson, N. (2015, Haziran 8). *How ISIS is ‘Waging a War of Ideas’ Through Social Media*. Eylül 7, 2015 tarihinde The Daily Signal: <http://dailysignal.com/2015/06/08/how-isis-is-waging-a-war-of-ideas-through-social-media/> adresinden alındı
- Kap, D. (2015 a, Nisan 15). *EU and Turkey’s Attitudes Towards the Fight Against the ISIS and Foreign Fighters*. (Research Turkey) Eylül 7, 2015 tarihinde <http://researchturkey.org/eu-and-turkeys-attitudes-towards-the-fight-against-the-isis-and-foreign-fighters/>. adresinden alındı
- Kap, D. (Ocak 2015 b, Ocak). *AB ve Türkiye’nin İŞİD ve Yabancı Savaşçılarla Mücadele Politikası*. İktisadi Kalkınma Vakfı.
- Keating, J. (2014, Haziran 19). *Iraq’s Built-to-Fail Military*. Eylül 7, 2015 tarihinde Slate: http://www.slate.com/blogs/the_world_/2014/06/19/how_maliki_s_paranoia_created_iraq_s_dysfunctional_military.html adresinden alındı
- Khalaf, R. (2014, Temmuz 4). *Abu Bakr al-Bağdadi, Isis Leader*. Financial Times. adresinden alınmıştır
- Kibaroglu, M. (2013). Uluslararası Terörizm Tehdidi ve Önlemler. (L. Kalaç, & D. Barışçı, Röportajı Yapanlar)
- Kirdar, M. J. (June 2011, Haziran). *Al Qaeda in Iraq*. Eylül 2015, 7 tarihinde http://csis.org/files/publication/110614_Kirdar_AlQaedaIraq_Web.pdf adresinden alındı
- Nahal, T. (2015, Ağustos 28). *ISIL Fight Forces U.S. to Choose Between Allies*. Eylül 7, 2015 tarihinde POLITICO: <http://www.politico.com/story/2015/08/us-kurds-213131> adresinden alındı

- Öğün, S. (2013, Temmuz 8). *Dünya Okumalarına Bir Not*. Eylül 7, 2015 tarihinde Yeni Şafak: <http://www.yenisafak.com/yazarlar/SuleymanSeyfiOgun/duny%C3%A2-okumalarına-bir-not--38487> adresinden alındı
- Öner, S. I. (2014, Kasım-Aralık). Kobani’den Kitlesele Zorunlu Göç ve Türkiye’nin Güvenli Bölge Talebi. *Ortadoğu Analiz*, 6(65), 29-30.
- Philips, D. (Eylül 2014). *ISIS-Turkey Links*. http://www.huffingtonpost.com/david-l-phillips/research-paper-isis-turke_b_6128950.html adresinden alınmıştır
- Sanberk, Ö. (2015, Şubat 25). Şah Fırat Hukuka Uygun ve Gerekli Bir Operasyondur. (K. Türk, Röportaj Yapan) Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).
- Semin, A., & Sandıklı, A. (2012). *Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi*. İSTANBUL: BİLGESAM.
- Stewart, S. (2010, Nisan 29). *Jihadist in Iraq: Down for the Count?* Eylül 7, 2015 tarihinde https://www.stratfor.com/weekly/20100428_jihadists_iraq_down_count adresinden alındı
- (Şubat 2014). *Opening meeting of the GCTF “Foreign Terrorist Fighters” Initiative*. Global Counterterrorism Forum,.
- Taşçı, İ. (2015, Temmuz 23). *10 soruda Türkiye’nin sınır güvenliği sağlanabilir mi?* Eylül 7, 2015 tarihinde BBC Türkçe: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/07/150723_turkiye_sinir_guvenligi_10_soru adresinden alındı
- The Economist, T. (2015, Temmuz 24). *The Turks Are Bombing the Islamic State*. Eylül 7, 2015 tarihinde The Economist: <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21659814-terror-attacks-and-american-support-kurds-have-persuaded-turkey-it-must-fight> adresinden alındı
- The New York Times, t. (2015, Temmuz 27). *Turkey Agrees to Assist U.S. With Airstrikes Against ISIS*. Eylül 7, 2015 tarihinde New York Times: http://www.nytimes.com/interactive/2014/06/12/world/middleeast/the-iraq-isis-conflict-in-maps-photos-and-video.html?_r=0 adresinden alındı
- The World Post, T. (2014, Ekim 30). *Middle East Relationships, Explained Through An Interactive Map*. Eylül 7, 2015 tarihinde The World Post: http://www.huffingtonpost.com/2014/10/30/middle-east-explained_n_6056786.html adresinden alındı
- Tol, G. (2015, Eylül 2). *Model Ortaklıktan Baş ağrısına*. Eylül 7, 2015 tarihinde Radikal: http://www.radikal.com.tr/yazarlar/gonul_tol/model_ortakliktan_bas_agrisina-1426098 adresinden alındı
- Washington Post, t. (2014, Ekim 11). *Foreign Fighters Flow to Syria*. Eylül 7, 2015 tarihinde Washington Post: https://www.washingtonpost.com/world/foreign-fighters-flow-to-syria/2014/10/11/3d2549fa-5195-11e4-8c24-487e92bc997b_graphic.html adresinden alındı
- Watts, C. (2014, Eylül 7). *The US Can’t Destroy ISIS, Only ISIS Can Destroy ISIS: the Unfortunate Merits of the ‘Let Them Rot’ Strategy*. Eylül 7, 2015 tarihinde Geopoliticus: <http://www.fpri.org/geopoliticus/2014/09/us-cant-destroy-isis-only-isis-can-destroy-isis-unfortunate-merits-let-them-rot-strategy> adresinden alındı
- Watts, C. (2015, Ağustos). Let Them Rot: The Challenges and Opportunities of Containing rather than Countering the Islamic State. *Perspectives on Terrorism*, 9(4), 156.
- Yeşiltaş, M. (2015, Ağustos). İç Savaşa Komşu Olmak: Türkiye’nin Suriye Sınır Güvenliği Siyaset. (136), 24.
- Yetkin, M. (2015, Eylül 1). *“ABD Ankara’ya Neden İŞİD Baskısı Uyguluyor?”* Radikal. adresinden alınmıştır
- Zaman, A. (2015, Haziran 27). *Captured fighter details Islamic State’s Turkey Connection*. Eylül 7, 2015 tarihinde Al Monitor: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/06/turkey-syria-iraq-isis-new-turkish-unit-lures-kurds.html#> adresinden alındı

*** **

The short violent life of Abu Musab al-Zarqawi. (2006, Haziran 8). Eylül 7, 2015 tarihinde <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/07/the-short-violent-life-of-abu-musab-al-zarqawi/304983/> adresinden alındı

Turkey urges more information sharing on foreign jihadists. (2014, Eylül 18). Eylül 7, 2015 tarihinde Reuters: <http://www.reuters.com/article/2014/09/18/us-iraq-crisis-germany-turkey-idUSKBN0HD27D20140918> adresinden alındı

Yabancı savaşı tasarısına onay. (2014, Eylül 25). Al-Jazeera Türk. adresinden alınmıştır

İŞİD’e Zeplin Gözü. (2015, Temmuz 25). Eylül 23, 2015 tarihinde Hürriyet: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/29618489.asp> adresinden alındı

Kurdish militants claim ‘revenge’ killing of two Turkish policemen. (2015, Temmuz 22). Eylül 7, 2015 tarihinde The Telegraph: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/11755018/Two-Turkish-police-officers-killed-close-to-Syria-border.html> adresinden alındı

List of ongoing conflicts. (2015). Eylül 7, 2015 tarihinde Wars in the World: <http://www.warsintheworld.com/?page=static1258254223> adresinden alındı

Niğde’deki İŞİD davasında sanıklar yine mahkemeye getirilmedi. (2015, Haziran 17).

Sınır Güvenliği İçin 203 Milyon TL Ödenek. (2015, Ağustos 31). Milliyet. adresinden alınmıştır

Suriye sınırına ‘duvar’ önlemi”. (2015, Haziran 27). Milliyet. adresinden alınmıştır

Suriye Sınırında Yeni Güvenlik Sistemi. (2015, Temmuz 24). Temmuz 24, 2015 tarihinde Yeni Şafak: <http://www.yenisafak.com/gundem/suriye-sinirina-zeplinli-koruma-2201245> adresinden alındı

Şanlıurfa’da 2 Polis Memuru Öldürüldü. (2015, Temmuz 22). Eylül 7, 2015 tarihinde Hürriyet Gazetesi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/29609535.asp> adresinden alındı

The Probaganda War. (2015, Ağustos 15). *The Economist*.

